

Realisatie

juli 2023

toezichthouder rechtmatigheid Jeugdwet

Inhoud

Inleiding	3
1 Taken en bevoegdheden toezichthouder rechtmatigheid	3
1.1 Toezichthouder kwaliteit Jeugdwet: Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd	4
1.2 Toezichthouder rechtmatigheid Jeugdwet: gemeenten	4
2 Wettelijke kaders toezicht en handhaving Jeugdwet	4
2.1 Taken toezichthouder rechtmatigheid Jeugdwet	4
2.2 Bevoegdheden van de toezichthouder rechtmatigheid Jeugdwet	5
3 Informatie over het toekennen van jeugdhulp op grond van de Jeugdwet	6
3.1 Stappenplan Centrale Raad van Beroep	6
3.1.1 Stap 1: Wat is de hulpvraag?	6
3.1.2 Stap 2: Welke problemen of stoornissen zijn er?	6
3.1.3 Stap 3: Welke hulp is nodig?	7
3.1.4 Stap 4: Eigen kracht	7
3.1.5 Stap 5: Vaststellen van de jeugdhulpvoorziening en de leveringsvorm	8
3.2 Beslissing	8

Inleiding

Het starterspakket Jeugdwet biedt u als startende toezichthouder rechtmatigheid Jeugdwet de basiskennis die u nodig heeft om uw taak goed uit te kunnen voeren. U kunt het gebruiken als naslagwerk voor de wettelijke kaders, het biedt praktische handvatten als factsheets, modelovereenkomsten en handleidingen, en geeft achtergrondinformatie over het toekennen van jeugdhulp door de gemeente.

Dit document is opgedeeld in drie hoofdstukken:

- 1 Wettelijke kaders toezicht en handhaving Jeugdwet
- 2 Taken en bevoegdheden toezichthouder rechtmatigheid Jeugdwet
- 3 Informatie over het toekennen van jeugdhulp op grond van de Jeugdwet

1 Taken en bevoegdheden toezichthouder rechtmatigheid

Gemeenten hebben op grond van de Jeugdwet de taak om misbruik en oneigenlijk gebruik van jeugdhulpvoorzieningen te bestrijden ([art. 2.9 sub d Jeugdwet](#)). De uitwerking van deze taak krijgt vorm in lokaal beleid. De Algemene wet bestuursrecht (Awb) geeft de wettelijke kaders aan. Regels voor toezicht, het aanwijzen van toezichthouders en de toezichtsbevoegdheden moet u als gemeente vastleggen in verordening en beleid. De Jeugdwet regelt dat jeugdhulpaanbieders gegevens verstrekken voor controle en fraudeonderzoek ([art. 7.4.0 Jeugdwet](#)).

De Regeling Jeugdwet voorziet op grond van de Jeugdwet in verdere regels. U kunt een materieel controleonderzoek en/of een fraudeonderzoek uitvoeren. Ten aanzien van gedeclareerde naturahulp heeft u een specifieke controlebevoegdheid ([paragraaf 6a en paragraaf 6b Regeling Jeugdwet](#)), die niet geldt voor pgb's.

Uw gemeente kan een pgb intrekken ([art. 8.1.4 Jeugdwet](#)) en een contract of subsidie aan een aanbieder beëindigen. Ook zijn er verschillende mogelijkheden tot terugvordering van ten onrechte verstrekte budgetten, u kunt geen bestuurlijke boetes opleggen in het kader van materieel toezicht.

Voor de bestrijding van misbruik en oneigenlijk gebruik zijn naast de bestuurs- en civielrechtelijke procedures ook mogelijkheden via het strafrecht. Uw gemeente kan daarvoor een sociaal rechercheur inzetten, die aangifte kan doen bij het Openbaar Ministerie (OM).

1.1

Toezichthouder kwaliteit Jeugdwet: Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd

In de Jeugdwet is het toezicht op de kwaliteit allereerst belegd bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) ([artikel 9.1 Jeugdwet](#) en [Aanwijzingsbesluit toezichthoudende ambtenaren Jeugdwet en Wmo 2015](#)). De Jeugdwet geeft daarnaast landelijke kwaliteitsvoorschriften voor jeugdhulpverlening ([hoofdstuk 4 Jeugdwet](#)). Ten slotte regelt hoofdstuk 9 van de Jeugdwet onder meer bestuursrechtelijke handhaving op het gebied van kwaliteit, bijvoorbeeld het geven van aanwijzingen en schriftelijke bevelen ([art. 9.3 Jeugdwet](#)), bestuursdwang ([art. 9.5 Jeugdwet](#)) en het opleggen van bestuurlijke boetes ([art. 9.6 Jeugdwet](#)).

Naast de IGJ heeft uw gemeente – in het kader van contractering, samenwerking, afstemming en monitoring – een rol bij het toezien op/controleren en handhaven van de kwaliteit. Zoek bij signalen over kwaliteit altijd afstemming met de IGJ.

1.2

Toezichthouder rechtmatigheid Jeugdwet: gemeenten

De Jeugdwet kent geen verplichting om een gemeentelijke toezichthouder rechtmatigheid aan te stellen, maar sluit dit ook niet uit. Gemeenten kunnen dus zelf beslissen om een toezichthouder rechtmatigheid aan te stellen.

Een grondslag in de gemeentelijke verordening is nodig om een toezichthouder aan te stellen (op basis van [artikel 5:11 Awb](#)). Met het aanstellen van een toezichthouder rechtmatigheid Jeugdwet hebben gemeenten meer mogelijkheden om gedegen onderzoek te doen, een toezichthouder heeft namelijk meer bevoegdheden om informatie te vergaren.

2 Wettelijke kaders

toezicht en handhaving Jeugdwet

2.1

Taken toezichthouder rechtmatigheid Jeugdwet

Als toezichthouder rechtmatigheid heeft u zowel een taak op het gebied van preventie van misbruik en oneigenlijk gebruik, als bij de handhaving van regels. Met goede preventie kunt u misbruik en oneigenlijk gebruik zoveel mogelijk voorkomen, daarom is het belangrijk dat bij de toegang en toekenning van jeugdhulp aandacht is voor preventie. Als toezichthouder heeft u vanuit de praktijk een adviserende rol bij het verder aanscherpen van preventie. Hierbij is het fraudealert maken van medewerkers een belangrijk onderdeel.

- [E-learning fraudealertheid in de zorg](#)
- [Handreiking Aan de slag met het pgb-fraudebarrièremodel](#)

Toezicht is controle op de naleving van wet- en regelgeving en het doen naleven van deze regels. Handhaving is het afdwingen van naleving door hersteltermijnen of andere maatregelen, zoals het beëindigen van een overeenkomst.

Tot uw taken behoort ook het creëren van draagvlak voor, en voorlichting geven over, handhaving en naleving. Ook levert u met uw kennis uit de dagelijkse praktijk een bijdrage aan het handhavingsbeleid

en adviseert u over de inbedding hiervan in de organisatie.

Verder onderzoekt en beoordeelt u fraudesignalen en neemt eventueel maatregelen. Hierbij kan het [Stappenplan rechtmatigheidsonderzoek Wmo en Jeugdwet](#) u helpen (inlog op VNG-site nodig). Om effectief te kunnen zijn in uw toezicht en handhaving is het van belang dat hier regels over zijn opgenomen in verordeningen, beleidsregels en beschikkingen.

In de ministeriële regeling Jeugdwet, over de uitwisseling van persoonsgegevens, zijn onder meer regels opgenomen over de uitvoering van materiële controle. Zie hiervoor de [handreiking materiële controle](#).

Let op: materiële controle kan ook door andere medewerkers dan de toezichthouder worden uitgevoerd, maar dan alleen op declaraties van zorg in natura (ZIN), niet op jeugdhulp ingekocht via een persoonsgebonden budget (pgb).

Het college bepaalt welke handhavinginstrumenten kunnen worden ingezet. Als toezichthouder kunt u daarover adviseren naar aanleiding van uw bevindingen uit uw onderzoeken. Mogelijke handhavingmaatregelen binnen de uitvoering van de Jeugdwet zijn bijvoorbeeld het intrekken van het recht op een pgb ([art. 8.1.4 Jeugdwet](#)) of het beëindigen van een contract of een subsidie aan een aanbieder.

Mogelijke handhavinginstrumenten zijn uitgewerkt in het [Drieluik Terugvorderen](#). Hier vindt u onder meer de verschillende mogelijkheden tot terugvordering bij fraude, toegelicht via het bestuursrecht, civielrecht en strafrecht.

2.2

Bevoegdheden van de toezichthouder rechtmatigheid Jeugdwet

Als toezichthouder handelt u op basis van bestuursrechtelijke bevoegdheden die vastliggen in de artikelen 5:15 tot en met 5:20 van de Awb ([titel 5.2. Toezicht op de naleving](#)). Wanneer sprake is van strafrechtelijk handelen, dan is een bijzondere opsporingsbevoegdheid (verkregen via boa-opleiding) nodig en moet een sociaal rechercheur worden ingeschakeld.

Als toezichthouder bent u onder meer bevoegd:

- elke plaats te betreden, met uitzondering van een woning zonder toestemming van de bewoner;
- inlichtingen te vorderen;
- inzage te vorderen van een identiteitsbewijs als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de identificatieplicht;
- inzage te vorderen van zakelijke gegevens en bescheiden;
- van de gegevens en bescheiden kopieën te maken;
- zaken te onderzoeken, aan opneming te onderwerpen en daarvan monsters te nemen.

3 Informatie

over het toekennen van jeugdhulp op grond van de Jeugdwet

Als toezichthouder is het van belang voor de uitvoering van uw taak om te weten hoe jeugdhulp op grond van de Jeugdwet wordt toegekend.

Jeugdigen en hun ouders kunnen op verschillende manieren toegang tot jeugdhulp krijgen. De toegang tot jeugdhulp kan verlopen via uw gemeente of een daarvoor door uw gemeente aangewezen organisatie. Andere wettelijke verwijzers naar jeugdhulp zijn: huisartsen, jeugdartsen en medisch specialisten en gecertificeerde instellingen die jeugdhulp inzetten in het kader van een kinderschermingsmaatregel of jeugdreclassering. Uw gemeente is verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van jeugdhulp na deze toeleiding.

Uit de Jeugdwet volgt een verplichting voor het college om afspraken te maken met huisartsen, medisch specialisten en jeugdartsen over de voorwaarden waaronder en de wijze waarop de verwijzing plaatsvindt ([art. 2.7 lid 4 Jeugdwet](#)). Als deze afspraken zijn vastgelegd, kunt u hierop ook toezicht houden.

Voor u is het belangrijk om te weten hoe een indicatie jeugdhulp tot stand is gekomen. Is dit proces niet zorgvuldig doorlopen, dan bemoeilijkt dit uw toezicht en handhaving. Als een aanvraag voor jeugdhulp is gedaan, dan moet uw gemeente onderzoek doen volgens het stappenplan dat de Centrale Raad van Beroep (CRvB) heeft benoemd in een uitspraak ([ECLI:NL:CRVB:2017:1477](#)).

3.1

Stappenplan Centrale Raad van Beroep

De jeugdconsulenten moeten de volgende stappen volgen bij het onderzoek:

3.1.1.

Stap 1: Wat is de hulpvraag?

Allereerst moeten zij vaststellen wat de hulpvraag van de jeugdige of de ouder(s) concreet is. Het uitgangspunt van dit onderzoek is niet een gewenste voorziening, maar het probleem waarvoor de jeugdige of de ouder(s) hulp vragen.

3.1.2

Stap 2: Welke problemen of stoornissen zijn er?

Zijn er opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen aanwezig? In dat geval is het zaak om vast te stellen welke problemen en stoornissen dat zijn ([art. 2.3 Jeugdwet](#)).

Ook moet uw gemeente onderzoeken of de benodigde hulp volgens de Jeugdwet onder de definitie van jeugdhulp valt. Die definitie is opgenomen in artikel 1.1 Jeugdwet:

1° ondersteuning van en hulp en zorg, niet zijnde preventie, aan jeugdigen en hun ouders bij het verminderen, stabiliseren, behandelen en opheffen van of omgaan met de gevolgen van psychische problemen en stoornissen, psychosociale problemen, gedragsproblemen of een verstandelijke beperking

- van de jeugdige, opvoedingsproblemen van de ouders of adoptie-gerelateerde problemen;
- 2° het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren van jeugdigen met een somatische, verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem en die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, en
- 3° het ondersteunen bij of het overnemen van activiteiten op het gebied van de persoonlijke verzorging gericht op het opheffen van een tekort aan zelfredzaamheid bij jeugdigen met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking of een somatische of psychiatrische aandoening of beperking, die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, met dien verstande dat de leeftijdsgrens van achttien jaar niet geldt voor jeugdhulp in het kader van jeugdstrafrecht;

3.1.3.

Stap 3: Welke hulp is nodig?

Bij de derde stap moet uw gemeente vaststellen welke hulp (aard en omvang) nodig is voor de jeugdige om, rekening houdend met leeftijd en ontwikkelingsniveau, gezond en veilig op te groeien, te groeien naar zelfstandigheid en voldoende zelfredzaam te zijn en maatschappelijk te participeren. Indien nodig moet uw gemeente zich bij de besluitvorming laten adviseren door een specifieke (jeugdhulp)deskundige. Volgens de CRvB vragen alle stappen om deskundigheid die past bij de betreffende stap. Het college moet zorgen dat die deskundigheid beschikbaar is en dit voor de hulpvrager(s) duidelijk is ([ECLI:NL:CRVB:2017:1477](#)).

3.1.4

Stap 4: Eigen kracht

De volgende stap is onderzoeken of, en in hoeverre, de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen van de ouder(s) en van het sociale netwerk toereikend zijn om zelf de nodige hulp en ondersteuning te kunnen bieden.

Uw gemeente hoeft voor een jeugdige of de ouder(s) geen voorziening op het gebied van jeugdhulp te treffen als de jeugdige en de ouder(s) de problemen zelf het hoofd kunnen bieden. Eventueel met hulp van personen uit het sociale netwerk of andere instellingen die ondersteuning bieden. Het is namelijk de primaire verantwoordelijkheid van de ouder(s) om hun kind te verzorgen en op te voeden. Van die ouder(s) mag uw gemeente ook veel verwachten wat betreft de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen ([ECLI:NL:CRVB:2019:2815](#)).

Jeugdige(n) en ouder(s) die jeugdhulp krijgen, hebben een inlichtingen- en medewerkingsplicht naar uw gemeente. Ze moeten relevante gegevens verstrekken bij de aanvraag ([art. 4:2 lid 2 Awb](#)) en de gemeente op de hoogte brengen van zaken die van invloed kunnen zijn op een pgb ([art. 8.1.2 lid 1 Jeugdwet](#)). Ook moeten ze medewerking verlenen die nodig is voor de uitvoering van de Jeugdwet ([art. 8.1.2 lid 3 Jeugdwet](#)).

Tijdens het proces van het beoordelen of jeugdhulp nodig is, is het belangrijk om alert te zijn op eventuele risico-indicatoren:

- [Lijst risico-indicatoren ZIN \(inlog op VNG-site nodig\)](#)
- [Lijst risico-indicatoren pgb \(inlog op VNG-site nodig\)](#)

3.1.5

Stap 5: Vaststellen van de jeugdhulpvoorziening en de leveringsvorm

Besluit uw gemeente tot het verlenen van jeugdhulp, dan is de vraag in welke vorm de voorziening wordt verstrekt. Jeugdhulp kan in verschillende vormen worden toegekend: ZIN of een pgb. Het uitgangspunt in de Jeugdwet is dat uw gemeente een voorziening verstrekt in de vorm van ZIN. Ook is volgens de Jeugdwet jeugdhulp mogelijk in de vorm van een persoonsgebonden budget als de jeugdige of de ouders dit wensen. Pas als uw gemeente het stappenplan heeft doorlopen en duidelijk is dat jeugdhulp nodig is, komt de vraag aan de orde of de jeugdhulp in natura of in de vorm van een pgb kan worden verstrekt.

Zorg in natura

Bij ZIN levert een aanbieder die door uw gemeente is gecontracteerd de jeugdhulp direct aan de jeugdige en/of ouder(s). De aanbieder is hierbij onder meer verantwoordelijk voor de aansturing van de hulpverleners en de administratie. Het is belangrijk om kennis te hebben van de contractafspraken en om korte lijnen te hebben met de contractmanager rondom signalen.

Noot: het Ketenbureau i-Sociaal Domein heeft voor ZIN contractstandaarden Jeugd ontwikkeld. Het doel is om te komen tot eenduidige contractering om de administratieve lasten te verminderen.

Persoonsgebonden budget

Een pgb is een alternatief voor ZIN. Het is een geldbedrag waarmee een jeugdige en/of ouder(s) onder een aantal voorwaarden jeugdhulp kunnen inkopen bij een jeugdhulpaanbieder naar keuze of iemand uit het eigen sociale netwerk. De voorwaarden om een pgb te kunnen krijgen zijn opgenomen in de Jeugdwet ([art. 8.1.1. lid 2](#)). Daarnaast is in de Jeugdwet opgenomen wanneer uw gemeente een pgb kan weigeren ([art. 8.1.1 lid 4](#)).

Een pgb geeft een jeugdige en/of ouder(s) de vrijheid om zelf keuzes te maken over de jeugdhulp die zij

(wensen te) ontvangen. Bij een pgb zijn de jeugdige en/of ouders zelf verantwoordelijk voor de inkoop van de jeugdhulp en de aansturing van de hulpverleners. Een pgb wordt verstrekt in de vorm van een trekkingsrecht. Dit betekent dat uw gemeente het pgb niet rechtstreeks naar de rekening van de budgethouder (de jeugdige, ouder(s) en/of vertegenwoordiger(s)) overmaakt, maar (periodiek) overmaakt naar de rekening van de Sociale Verzekeringsbank (SVB). Die betaalt vanuit het budget de rekeningen die de budgethouder indient voor de geleverde hulp. Het doel van het trekkingsrecht is om het oneigenlijk gebruik van het pgb en fraude te beperken.

Bij een pgb is het gebruik van [de modelovereenkomsten van de SVB](#) verplicht.

De mogelijkheden voor het herzien of intrekken van het recht op een pgb zijn opgenomen in de Jeugdwet ([art. 8.1.4](#)). Invorderen van het ten onrechte genoten pgb kan ook op basis van de Jeugdwet ([art. 8.1.4 lid 3](#)). Aan invordering gaat terugvordering vooraf. Voor terugvordering bestaat geen artikel in de Jeugdwet. Het is daarom aan te bevelen een terugvorderingsbevoegdheid op te nemen in de verordening. De CRvB bevestigt die aanbeveling in een uitspraak ([ECLI:NL:CRVB:2023:223](#)). Invorderen kan via een dwangbevel ([art. 4:114 Awb](#)).

3.2

Beslissing

Heeft uw gemeente besloten jeugdhulp toe te kennen, dan moet zij deze beslissing vastleggen in een beschikking. Hierin staan de vorm en duur van de toegekende jeugdhulp, en alle voorwaarden die aan de toekenning zijn verbonden. Via de beschikking ontstaan wederzijdse rechten en plichten tussen de jeugdige en/of ouder(s) en uw gemeente. Daarom is het belangrijk dat in de beschikking helder beschreven staat welke ondersteuning wordt ingezet en welke rechten en plichten daarbij horen. Hiermee wordt onduidelijkheid achteraf, en daarmee problemen bij de handhaving, voorkomen.

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93
info@vng.nl

juli 2023

vng.nl/naleving